

ТРИЗЕННИК - REVUE HEBDOMADAIRE - UKRAÏNIENNE - TRIDENT

Число 18 (376) рік вид. IX. 30 квітня 1933 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 30 квітня 1933 р.

Справа інженерів англійської фірми Метрополітен Вікерс Ко не закінчилася вирокон большевицького суду у Москві. Навпаки, вона тільки розпочалася, і то не для англійських інженерів, а для самих совітів. Московський вирок одбився не стільки на англійських інженерах, скільки на самих же суддях — большевиках.

Сьогодні трудно передбачати всі наслідки та їхню вагу для совітів того знаменного вироку, але одмітити де-які з них уже тепер з певністю можна.

Найперше, — з'явився підписаний англійським королем декрет, ухвалений на приватній коронній раді, про заборону совітського довозу до Великої Британії, як протест проти самого процесу і вироку. Цей декрет б'є по совітській торгівлі дуже дошкульно, бо не треба забувати, що довіз совітів до Англії складає 80 відс. всього совітського експорту, отже це є надзвичайно сильний удар по найживішій функції совітського господарського життя.

По-друге, вражіння від процесу в Москві рознеслося з такою силою по цілому світі, що викликало не тільки недовір'я й обережність закордоном, але й впрост обурення. І тому, в Сполучених Штатах, де совіти найбільше сподівалися підтримки для себе в цей скрутний для них час і де новий президент Рузвельт мав навіть висунути питання про визнання совітів та нав'язання з ними стосунків, — процес цей в корні підрізав в політичній опінії Америки думку про наближення до совітів.

По-третє, цей процес не тільки породив боязкість і недовір'я у всіх тих держав, що мали стосунки з совітами, але викликав масовий виїзд чужинців з СССР. Багато французів, бельгійців, італій-

ців уже покинули межі совітів, ліквідуючи свої справи там. Отож, совіти хотіли процесом англійських інженерів настрашити «гнилу» Європу, і вони настрашили, але не на користь собі.

І врешті, — саме головне — процес цей не досяг своєї найголовнішої мети. Він мав на меті скинути всю вину за провал п'ятилітки на чужинців, одвернути очі населення од правдивих винуватців сучасного страшного стану народу, розпалити ненависть проти закордону і тим об'єднати навколо сов. влади симпатії населення.

А вийшло як раз навпаки. Процес був пошитий такими білими нитками, що було аж занадто видно його штучність, і вражіння від нього навіть по совітській пресі вийшло відворотне. І в наслідок репресивних мір Великої Британії, збільшеної обережності одних країн та явно ворожого відношення інших (напр., Німеччини) — уряд совітський просто втратив ту тінь авторитету, як державної влади, яку ще намагався зберегти. Тому цей процес чи не є поразкою Сталіна і Ко як раз більше на внутрішньому фронті, ніж на зовнішньому.

До всіх тих комплікацій, які переживають совіти і які дуже поважно загрожують їхньому існуванню, — самі вони собі додали ще таких, які тільки можуть прискіпити їх упадок. Московські можновладці помилилися, вони підрізали самі ту гилку, на якій ще так с'як трималися.

Шматочки минулого

XVI.

Євген Завадинський. Побут машиністів. Смерть Вілевича. Пан Хоецький. Дрібниці життя.

З початку наймав я кімнату за шість карбованців на місяць у матери одного машиніста — Хмельниченчихи, а після ночував більше в касарні для машиністів, з досить чистими постілями, з кухнею, з гарячою водою, з умивальниками...

Вільний час випадав більше тоді, коли наш паровоз ставав на «промивку», раз що місця, і тоді я перебував у родині місцевого панотця, Павла Завадинського, що його син, Євген, був моїм приятелем з початку першої класи гімназії.

І є моєю великою хибою, що я й досі не згадав на цих сторінках цього великого українолюбця й незвичайного співака баритона. Тихий, соромливий, він не знав ціни своєму таланові.

Знаменито виводив він Лисенківське:

Гетьмани, гетьмани,
Як би ви встали...

Зараз-же по закінченні університету дістав Завадинський якусь посаду в «акцизі», служив з початку на провінції, потім у Києві, оженився, наплодив табунець дітей та так і залишився непомітним у своєму власному домку на Звіринці.

І багато у нас на Україні загинуло таких золотих людей. Дивно, що ні його батько, ні його мати ніколи не «українофільствували», а Євген, починаючи з першого курсу університету, не хотів інакше розмовляти, як тільки українською мовою і своїх дітей так виховував... Здається, п'ятеро їх було. Троє дівчаток та два сини. Поїхали колись двоє з них, — вже чималі юнаки, — та дівчина Віра човном на Дніпрі... Налетіла шурабура, перевернула човен і всіх потопила...

За що покарав Бог їх та їхнього батька, цього милого чудесного українця, — й досі не розумію...

Після рідного Конотопу Козятин став для мене не менш рідним. Здається, колись це був маєток найяснішого князя Вітгенштайна і, ніби, за давніх часів відбувалися тут великі полювання на дикі кози. Через це й назва Козятин, що її переробили потім росіяне на «Казатин».

І так, як у Конотопі, коло самого міста збудував тут один чех свою броварню, де в гарячі літні вечера упивалися пивом наші машиністи та їхні помішники.

Розмова навколо була тільки українська або польська, а на заводі ще й чеська. І на праці, коли доводилося робити «маневри» з вагонами, підходив до моєї машини «составитель» чи «провідник» і казав: — Давайте, пани, назад, — поїдемо аж на десяту путь...

І ніколи не помічав я тут жадного антагонізму по-між робітниками українцями та поляками.

Зарізало маневровим паротягом у нас одного молодого помішника — брата у других Євгена Завадинського — Миколу Білевича, зарізало перед очима його нареченої.

Поховали. Не багато зібралось машиністів — більшість, зрозуміло, перебувала у дорозі. Вже по похороні прибіг до могилки вірний товариш Білевича, машиніст, пан Мікульський. Побачив сиру землю. Заплакав... Потім вимовив:

— Ах, мій любий, і не довелося мені випити чарку на твоєму весіллі.

Потім виняв Мікульський з кешені невеличку пляшку горілки...

— Так-от, пане брате, хоч тепер за упокой душі твоєї вип'ю?...

І випив половину пляшки, а половину вилив на могилу...

І не був той пан Мікульський п'яний, і ніхто з присутніх не посміхнувся, не образився...

Міцні, сильні були товарні паровози типа К. Г., подібні до американських, але не було на них ще гальми Вестингауза. Чіпляли нам

іноді величезні «состави» — вагонів по 45-50, і тяжко доводилося на «під'йомах»: от-от станемо. А ще гірше, як з гори. Потомлені кондуктора сплять на своїх «гальмових площадках», — свисти не свисти, — ніхто не слуха і не гальмує, і несе тебе нечиста сила від Попельні аж до Кожанки скорше від «кур'єрського» потяга.

Дражнили ми одного нашого милого машиніста-поляка п. Хоєцького, як він репетував раз на своїй машині в подібній хвилі:

— *Matka Boska, trzymaj tormaz, bo przepadam...*

Звісно, що ручне гальмування дуже, дуже мало помагало. А я тоді тільки сміявся, дарма що й поперек болів і всі долоні були в скабках, бо їздили ми тоді ще на дровах.

І досі іноді у сні ввижається мені та доба: кругом ніч темна, розтемна, з неба дощ, наче річка, льється, п'яний Грюнвальд спить на тендері у кожух загорнутий, Савоста біля топки працює, а у мене права рука на регуляторі, щоб хоч контр-пар дати, як не дай Бог що, а лівою за ручку від свистка держуся. А саме головне, що стомленим очам десь далеко білий вогонь показується за червоний, а у неконечному потязі — живі люде, жовніри, сплять безпечно...

І жалкую я, що не можу тепер згадати багатьох дрібниць з цієї доби мого життя... Але тако-ж не можу проминути одного комічного епізоду, що стався зі мною на Волині на станції Печанівці, де було зворотне депо для товарових паровозів.

Біля кожної «дежурної» машиністів завжди був вартовий, що й мешкав там, і продавав машиністам горілку, пиріжки, яйця то-що. У Печанівці таким вартовим був пан Биржиківський, звичайний селянин, але була в нього дочка красуня і на обличчя неначе з шляхетного роду.

І забув я, як це не соромно, як вона звалася, хоч і розпочався тоді між нами, як то кажуть, «роман». Одягнена вона була завжди по-селянськи: вишита сорочка, разок намиста, в літку, звісно, боса. Коси в неї були чудові, русяві, а очі чорні...

Колись чекала вона мене з потягом ч. 24. Я не опізнився, але не зразу пізнав милу. Того дня ніякого свята не було і одягнена вона була як до роботи, але на голову наділа замість вінка з волошок якийсь чорний капелюх, та ще не дівочий, а жіночий, та ще не літній, а зимовий.

Узяв я її за руки, глянув на той капелюх, потім їй у вічі, та й розсміявся...

І розсердилося дівча, дуже, на віки образилося...
На цьому епізоді й був нашому «коханню» кінець...

(Далі буде).

Борис Лазаревський.

3 міжнародного життя.

— В Німеччині: комуністи, соціялісти й жиди.

Діставши від імперського рейхстагу всеобсяжні уповноваження на чотири роки, Адольф Гітлер розпочав свою диктаторську чинність, спрямовану на перетворення Германії в гагенкрейцерську третю імперію.¹

Якою саме має бути ота імперія і на сьогодні ще остаточно не видно; невидко ще навіть і того, чи єсть у нового германського канцлера та його влади якийсь точний, розроблений план її державної структури. Бо-ж поки що ціла вказана праця Гітлера йде не в напрямі безпосереднього будування, а має вигляд, так мовити, попереднього нівелювання терену, вищипання його від непотрібних матеріялів, щоби можна було на тому місці поставити колісь якийсь фундамент для нового будинку.

А в тім, вже самі методи тої праці, її характер, притягли до себе увагу цілого світу. І не без рації, бо-ж справа йде про життя великого народу, майбутність якого має значіння не лише для нього самого, але для Європи й для цілого людства. І не тільки майбутність, але й сучасність. Бо-ж міжнародне життя не все й не в усьому керується економічними інтересами й політичними вигодами. Дуже визначну роль грають у ньому психологічні елементи наподоблення й спротиву, симпатії й антипатії, тоб-то оті «незважаєні речі», яким ще Бісмарк надавав таке значіння та з-за яких нації часом зрікаються найбільших матеріялістичних інтересів, рвуть пайвигідніші політичні союзи. Тому то так важливо для народів та для державних мужів мати добру пресу, свою й світову, придбати собі серед людей сприятливу опінію. Адольф Гітлер того може не знає, а коли її знав, то забуває.

Першим ділом нового германського диктатора було здобути собі волю рухів і право безконтрольного політичного чину. Тому, діставши від рейхстагу вказані вище уповноваження, він розпустив його на неозначений час. Те саме зробив він і з місцевим парламентом найбільшої держави сфедерованої Германії — з ландтагом Пруссії, вибори до якого, як відомо, відбулися в один день з виборами до імперського рейхстагу і дали аналогічні наслідки. Вибори-ж усіх інших ландтагів (баварського, саксонського, вюртемберґського, баденського то-що), які мали невдовзі статися, Гітлер вирішив взагалі не робити. Замість того, він впрост призначив партіям в усіх ландтагах стільки мандатів, скільки б їм припало, коли б на місцевих виборах вони дістали — процентово — таке саме число голосів, яке вони мали на виборах до імперського рейхстагу. Винятком являються комуністи, яких, як відомо, Гітлер вигнав із рейхстагу; вони зісталися по-за обрахунком, не діставши ніде ні одного мандату.

Цією реформою германський вождь забезпечив за своєю партією, навіть без урядової коаліції, в усіх представницьких установах країни велику більшість, одночасно перетворивши ті установи в декоративні фікції. Бо-ж, як то він сам проголосив, в майбутньому і рейхстагі ландтагі скликатимуться лише в разі потреби. А та потреба буде дуже рідким явищем, бо, мовляв, все те, що Гітлер робить чи зробиць, народом наперед схвалено, а тому немає рації ще якихось інших санкцій вишукувати. Нові закони, що правда, і надалі зостаються прероґативою парламенту, але Германія поки що якихось законодатних актів не потребує, для неї досить буде диктаторських декретів.

Встановивши свої політичні права і своє становище, Адольф Гітлер, згідно з своїми програмовими обіцянками, приступив до очистної праці. Гагенкрейцерівська ідеолоґія говорить про те, що головним лихом Германії являються,

з одного боку, марксист, а з другого, — всі німецькі громадяне, коли вони расово не німці. З цього Гітлер і почав. Треба було, однак, для масових виконавців дати ягесь означення, щоб вони могли розізнати, хто марксист, а хто ні. Гітлер, прямуючи свою боротьбу не на ідеї, а на реальних, фізичних осіб, те означення й дав. Воно таке: — марксистами являються: 1) комуністи, 2) соціал-демократи і 3) члени марксистських союзів. — мабуть таки, професійних.

Комуністи. Всебічна боротьба з ними велася гагенрейцерами завжди, з самих початків гітлерівського руху, але вершка свого досягла вона після того, як Гітлер взяв до своїх рук державний адміністративний апарат. Про неї свого часу говорилося на цьому місці, — тому зараз зведемо лише певні підсумки. Комуністів у Германії на сьогодні рiшучими заходами нової влади поставлено по-за законом. Їх літерально викинуто з громадського й політичного обороту; пресу їхню прикрито, організації заборонено, майно конфісковано, а фізичних комуністів тисячами посадовлено до тюрем та вислано до концентраційних таборів. Не зайвим буде зазначити, що в Германії проти такого державного чину не протестував ніхто; навіть самі комуністи, — і то не зразу і ненавчє-то з пудного обов'язку, — спромоглися лише на маленьку писану листівку, в якій не дуже то горяче обстоюють самих себе. Більше за те, випадє так, ніби в Германії всі впрост задоволені, що нарешті знайшовся такий канцлер, який насмілився роздавати оту соціалну й державну болячку, що виростає на народньому тілі під назвою комунізму.

По-за кордонами Германії на утиски комуністів реагували, і то мляво, лише самі комуністи, або люде, що ідеологічно їм співчують. Ширші громадські кола поставилися до того або цілком байдуже, як до явища нормального і потрібного, — ловлять, мовляв, та заарештовують злочинців, так воно й слід... — або з певним відгінком суму й скарги: — а в нас, на жаль, на те не спромоглися... А перед германським урядом за комуністів заступилися одні тільки большевики. Та й то тому, що серед забитих і кинутих за ґрати знайшлося багато совітських підданих; та ще й тому, що, полюючи на марксистів, гітлерівці по дорозі не минули й ріжного роду торгпредських та комерційних установ, що їх Москва так щедро розсипала по цілій германській території.

Протести оті, взявши на око, виглядають ніби-то гостро, бо-ж большевицька преса заговорила навіть про необхідність порвати з германською орієнтацією, анулювати Рапальський союзний договір, припинити які будь замовлення у германських промисловців і т. и. Чи піде воно так далеко, на сьогодні не знати. Антитеза Сталін-Гітлер, що-правда, говорить немов-би проти тривалости германо-совітського приятельства. Але в складі німецької влади, крім Гітлера, є ще фон-Папен і Гунгенберґ, а за ними і над ними маршал Гінденбург та його генеральний штаб, слово яких буде рішаючим. З другого боку, не відомо, чи у самих совітів є сила і воля рвати з Германією із-за своїх німецьких товаришів. Цих останніх большевики не дуже то важать і жалують, що видно хоч би й з такого епізоду. Як відомо, нагізка Гітлера викликала масову втечу комуністів з Німеччини. Вітали вони по всіх кордонах сусідніх держав, скрізь, крім ССРСР. Але де-хто з них, мабуть, як раз ті, що найбільше щиро вірили в комунізм і в большевиків, спробували були прямувати до Москви. З Германії вони вирушили, але до Москви не доїхали, бо московські брати не дали їм візи.

Соціал-демократи. З ними тако-ж Гітлер боровся і бореться без перестанку, але методи до них він прикладає трохи інші, ніж: до комуністів. Він їх тако-ж вважає марксистами, але, так мовити, недокінченими, такими, що можуть ще покаятися і виправити поведінку свою. До свого офіційного означення соціал-демократів, як марксистів, він додав таку оговорку: — до числа марксистів не слід застосовувати тих членів соціал-демократичної партії, яких можна буде притягнути до національного руху. Тому він соціал-демократії, як партії, не

заборонив, організації їхніх не понишив, з парламентів не вигнав, хоч пресу їхню й закрив і зробив неможливою їх пропаганду та агітацію. І така напівкара, напів милість, як це не дивно, справді потягли за собою «поліпшення» поведінки з боку германської соціал-демократичної партії. Вони, як про те говорилося вже на цьому місці, схвалили без оговорок програму закордонної політики Гітлера; вони, так мовити, з дозволу начальства, не голосували за його політику внутрішню (ви-ж не можете вимагати, що б ми голосували за, — просив вибачення перед Гітлером у парламенті їх лідер); вони не протестували проти Гітлерівського чину, спрямованого на комуністів, пізніше — на жидів. Але ще більше за все оте, вони не протестували й проти нагинки на них самих. А коли, замість них, запротестував проти того II Інтернаціонал, в знак протеста проти цього протесту лідери германської соціал-демократії виступили з інтернаціональної соціалістичної езекутиви.

Партія, яка вважала завжди революційний чин своїм почесним привилеєм, яка похвалялася перед світом мільйонами своїх членів, сотками тисяч людей, організованих на військовий зразок, ростала, як зоск, перед першими вогнями гітлерівської контр-революції. Адепти й пророки творчої революції, як законопослушні вівці, схилилися перед таким хрестом, бо були вони завжди, як кепкує з них французька преса, — революціонерами лише в затишній хаті, повстанцями в упорядкованих канцеляріях. Один раз в р. 1914 вони вже були виявили аналогічну революційність, розбивши тим ними-ж утворений II Інтернаціонал; тепер, через 14 років історія повторилася, бо цей Інтернаціонал так само й тепер соїть перед розбиттям, як і тоді, і, приблизно, — з тої самої причини. Як будуть на це реагувати соціалісти інших країн, поки-що не знати. Але, що все оте не послужить на славу соціалізму і на користь робітництву, це можна вже й зараз констатувати.

Жиди. Про методи можливого расового очищення Германії на цьому місці вже 6. XII 1931 р. говорилося:

Расовий націоналізм — це слова, які фактично нічому не відповідають. Німці, як і всі інші нації, народ дуже мішаний, а тому гаєнкрейцерам доведеться або всіх німців визнати чистими германцями, або всіх їх визнати справжніми метисами, зачинаючи з самого Адольфа Гітлера. Що-ж до меншостей, то їх в Германії дуже мало і жадної ролі вони там не грають, хіба за винятком невеликої групи жидівської, цілком, однак, знімченої інтелігенції, яка користується певними впливами в пресі та в банківих сферах. Таким чином, голосії слова про расовий націоналізм можуть звестися на практиці, мабуть таки, до самого вульгарного антисемітизму, тай годі.

Так воно й сталося, Гітлер взявся за жидів. Причин для того, властиво кажучи, у нього не було жадних. Як вказано вище, жидів у Германії мало, кількість їх не досягає навіть і одного проценту; впливи їх незначні, якої будь анти-німецької політики вони ніколи не робили і не підтримували. Навпаки, як і самі німецькі жиди, так і жиди цілого світу, навіть в часи великої війни і після неї, за певними винятками, завжди були германофілами, підтримуючи німців на всіх полях міжнародньої політики. Але слова обов'язують і гітлерівці, очищуючи Германію від марксистів, одночасно зачали очищувати її і від жидів.

Як і все, що роблять німці, переводилося те очищування планомірно, систематично і нещадно. Жидів викинуто з усіх урядових, публічних і навіть приватних посад. Проголошено бойкот жидів-лікарів і адвокатів, артистам заборонено грати в театрах і в кіно, малярям — виставляти картини, літераторам — писати, професорам — читати лекції. Не виключали з того і вставлених людей, з світовим іменем; так Макс Рейнгард мусів покинути свою режисуру в Берлінському театрі, проф. Ейнштейн — наукові праці; у останнього — за те, що він утік закордон,

конфісковано навіть його, не дуже то великий, банковий рахунок (30.000 нім. марок). Крім всього того, для увінчення цілої справи, з певного дня (1 .III) проголошено було повний бойкот усіх без винятку жидівських магазинів. На дверях і вікнах тих магазинів було наліплено заборонні плакати, у входів стояла варта, фотографуючи тих, хто хотів би вступити за купівлею, і виступаючи проти тих, хто виявляв якийсь активний спротив. І нарешті, аби жиди не вивтікали закордон, а скорилися і стали слухняними вдома, їм заборонено було давати візи на виїзд з Германії.

Не варто спинятися над ідейною стороною цієї акції, вона надто вже примітивна. Скажемо лише коротко про її практичні наслідки. Насамперед треба констатувати, що Гітлерові з нею не дуже пощастило. Виявилось, що жиди не такі безборонні в Німеччині і по-за нею, як їх товариші по нагінках, німецькі комуністи і навіть соціалісти. По-перше, вони вже самі, не очікуючи нікого, запротестували проти Гітлерівського з ними поводження. По-друге, протестувала з ними й частина культурнішого німецького християнства; протестував міністр закордонних справ, зробив те саме маршал Гінденбург, вказавши Гітлерові, що він присягав на конституцію, згідно з якою жиди мають рівні права з християнами, а царські виявив себе навіть і Вільгельм II, який екстремним обіжником заборонив усім Гогенцолернам приймати яку будь участь в антижидівській акції.

Протести перекинулися і закордон. Майже в усіх державах Європи й Америки відбулися грандіозні мітинги з участю жидів і християн, преса в один голос, навіть італійська фашистська, виступила проти Гітлера, а разом з ним і проти німців взагалі. Міжнародній престиж Германії захитався, бо поруч з словесними маніфестаціями почався в Європі й Америці сильний рух, спрямований на бойкот німецького краму і яких будь торговельних зносин з Германією. Не бракувало тако-ж і офіційних дипломатичних нот з приводу антижидівської акції, — явля річ, в тих випадках, коли вона торкнулася жидів, не-німецьких підданих. Сама вже Польща подала германському урядові п'ять таких нот на протязі тижня. Цікаво, між иншим, зазначити, що єдина країна, яка не відгукнулася на антижидівську акцію Гітлера, це — СССР. Большевики заборонили такі відгуки — мабуть таки тому, що в хаті завішеного не годиться згадувати про мотузок.

Усі вказані факти зробили своє діло. Ціла акція, спрямована проти жидів, була припинена Гітлером. Бойкот магазинів тягся всього лише один день, фізичні переслідування затихли. Саме питання, однак, як про те повідомляє гітлерівська преса, з черги не знято. Вирішити його хочуть ненавчє-то в той спосіб, який був застосований до жидів у старій Росії, де вони були громадянами не то другого, не то третього ступня.

А в тім, як воно піде далі, буде видно. На сьогодні досить буде констатувати лише той факт, що своєю прямою акцією, вихопленою з архівів середньєвіччя, Гітлер дуже пошкодив собі в очах міродайних міжнародних чинників. І зробив це він в той самий момент, коли Германія особливо потребує доброї про себе слави й сприятливої світової опінії, бо-ж розпочата нею в міжнародній площині така велика для неї справа, як ревізія Версальського договору.

Observator.

Хроніка.

З життя укр. еміграції.

У Франції

— Церковне життя у Франції. 15 квітня с. р. прибув до Парижа з Рівного п.-о. Іл. Бриндзан, що має обійняти Українську Православну Парафію у Франції.

В ніч з 15 на 16 квітня п.-о. Бриндзан одслужив великодню службу Богу в помешканні редакції «Тризуба», а на Великдень — обідню в церкві. Тому, що приїзду п. о. перед святами вже не сподівалися, багато прихожан не знало про українські служби Божі, ті ж громадяне, які змогли бути на службах Божих були дуже вдоволені, що не залишилися на святах без духовної вітхи.

До п.-о. Іларіона Бриндзана по справах вдаватися по адресі 42, rue Denfert-Rochereau, Paris 5, Телсфон: Danton 80-03. Приймає п.-о. щоденно.

— Засідання Президії Головної Еміграційної Ради відбулося 12 квітня с. р. На засіданні обговорювалося справи в Офісі Нансена, асигнування на купівлю літератури, видання бюлетеню І. Е. Р., нові кандидатури до І. Е. Р. й т. п.

— Засідання Генер. Ради Союзу Укр. Емігр. Орган. у Франції відбулося 10 квітня с. р. На засіданні прийнято до відома звіти громад в Люці, Гаврі, заслухано інформації про «свято народів» у Ніці, про поїздки п. Б. Лазаревського до Шалету на Шевченкове свято й т. п. 10-й з'їзд Союзу умовно запропоновано скликати в Парижі 3-5 червня с. р.

— Шевченкове свято в Крезі. Українська

Громада в Крезі при участі філії Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції влаштувала 2 квітня с. р. святочну академію, присвячену 72-ій річниці смерті великого кобзаря Тараса Шевченка. Свято відкрив голова Громади п. Бондаренко вступним словом, після якого аматорський хор виконав «Зановіт».

Далі уповноважений Т-ва Вояків п. Романюк зачитав реферат на тему: «Шевченко, як пророк і народний поет», а після реферату дітьми місцевих українців було продекларовано Шевченкові вірші: Гадзевичівна Зіновія — «Село», Гаврильцівна Івга — «Розрита могила», Гадзевич Олекса — «Садок вишневий», Бондаренко Семен — «Чумаки», Бондаренко Іван — «Б'ють пороги».

Після декламації хор заспівав ще кілька пісень і програм свята було закінчено співом національного гімну.

По закінченні академії частина присутніх на святі громадян фотографувалася разом з дітьми, на чолі з президією Громади. Нарешті відбулася спільна кавка в доброму родинному настрої. Для дітей кавку було влаштовано окремо, підчас якої дітям було роздано подарунки.

Присмисно спостерігати в Крезі одностайність, з якою громадянство ставиться до влаштування національних свят. Гірка доля та поневіряння на чужині не зломилі нашої впертості, скріпили нашу національну свідомість і ту любов до рідного краю і пошану до великих заповітів нашого національного пророка, яку глибоко заховано в душі кожного українця.

Належить велика подяка впорядчикам свята та хорів

аматорів і їх старості за ту працю, яку вони положили для належного переведення академії. Такі національні свята мають дуже велике виховуюче значіння для наших дітей, особливо там, де немає своїх українських шкіл.

Був вояк укр. армії.
— Український концерт у Парижі. 22 квітня с. р. в салі «Гаво» у Парижі відбувся концерт подвійного українського квартету під орудою п. Андрія Чехівського. Програму концерту складався з творів Лисенка, Кошиця і Ю. Пономаренка. Диригував квартетом п. А. Чехівський, акомпанював п. Ю. Пономаренко.

Проїшов концерт з артистичного боку добре і дав повне задоволення аматорам доброго співу. Голоси квартету, хоч не всі однакового тембру, було підібрано не зле і квартет із своїм завданням справився цілком добре. Особливо треба відмітити солістів п. п. Матієнка і О. Чехівського та октавіста, що давав прекрасний фон цілому співу. В сильних річах різала трохи диспропорція між тенорами і басами — останні були значно сильнішими.

Що-до програму, то складено його було з річей солідних, і навіть тяжких до виконання квартетом. Тому кантату «Іван Підкова», напр., хоч і було заспівано акуратно, справити вона належного вражіння не могла. Пісні, аранжовані п. п. Кошицем і Пономаренком були цілком під силу квартетові і виконання їх було добре. Особливо ефектно було виконано «Пархому» п. Пономаренка, в якому п. Матієнко дуже тонко провів своє соло, а хор прекрасно давав свій акомпанімент.

Публіки на концерті було, на жаль, дуже мало — душ 80-90, і матеріального успіху концерт, очевидно, не мав. Особливо прикро, що на концерті було дуже мало своєї української публіки, яка пропустила один з ліпших і серйозних українських концертів, що відбувалися в Парижі і не підтримала належно своєї-ж

таки, вельми інтересної артистичної ініціативи. Думаємо, що ця прикра обставина не зменшить музичного запалу у впорядчиків концерту пп. А. Чехівського та Ю. Пономаренка, яким за їх ініціативу і працю належить найвища похвала і подяка.

І. Заташанський.

— Великодне полуднання українських дітей в Парижі. 17 квітня с. р. Український Жіночий Комітет у Парижі влаштував у редакції «Тризуба» великоднє полуднання для дітей українських емігрантів, яке пройшло з великим успіхом і дало можливість дітям весело провести на святах час разом.

В Югославії

— Шевченківське свято в м. Великий Бечкерек. Заходами Управи Української Громади 9 квітня с. р. відбулося у Великому Бечкереку урочисте святкування роковин незабутнього генія і національного пророка Т. Шевченка.

Свято відкрив голова Громади п. М. Мельничук. Вітаючи присутніх чулою промовою та дякуючи гостям громадян, що завітали на це українське свято, п. голова запропонував вшанувати пам'ять Т. Шевченка вставанням та співом «Заповіту». Після «Заповіту» п. Мельничук прочитав добре зложений, змістовний реферат на тему: «Життя, діяльність та смерть Т. Г. Шевченка».

По рефераті п. Нестеровим було продекларовано «Розриту могилу», а п. Третевичем — «Холодний Яр». Далі п. Кононенком (скрипка) в супроводі гітари п. Третевича було виконано низку пісень на слова Т. Шевченка.

Потім п. Мельничуком було зачитано велику статтю дуже цікавого змісту про Т. Шевченка з сербського часопису «Време», після чого хор виконав кілька пісень.

Свято закінчилося промовою

п. Мельничука та співом національного гімну.

На святі, крім громадян та їх гостей, у великій кількості були присутніми козаки кубанці та донці.

— «Ой не ходи, Грицю» на сербській сцені. Заходами деяких членів Української Громади в м. Вел. Бечкерек удалося влаштувати виставу п'єси М. Старицького «Ой не ходи, Грицю» сербською мовою та у виконанні самих же сербів.

Думка про українську виставу для ширшого місцевого загалу давно вже була повстала у пп. Мельничука та Третевича. Не маючи, однак, для вистави українського жіночого персоналу, вирішили перевести виставу сербською мовою. В одному з провінціальних театрів пошастило знайти переклад на сербську мову п'єси «Ой не ходи, Грицю», а п. соти. С. Горячко з Калішської станиці був ласкавий переслати партитуру. Сербський Сокольський Театр, — який дуже добре працює вже 14 років і членами якого є тако-ж пп. Мельничук та Третевич, — розпреділив по-між своїми членами ролі і таким чином можна було приступити до вистави п'єси.

Для вистави було написано декоративні та закликані для співучасті сокольський оркестру, сокольський чоловічий хор і Церковне Співоче Товариство. Почалися були репетиції і на другий день, минулого Різдва замість урочистої святочної сокольської академії відбулася вистава «Гриця».

П'єсу було виконано бездоганно і успіх її був неочікуваний. Чудові співи, костюм, гра артистів так захопили публіку, що під час четвертої дії навіть і ті, що ставилися були трохи неприхильно до української вистави, — плакали разом з іншими. Усі виконавці та хор були на висоті. Згучні оплески без кінця були нагородою для виконавців.

Після вистави багато сербів старшого віку дякували органі-

заторам вистави і казали, що такої вистави Бечкерек ще не бачив. Який був успіх п'єси можна бачити з того, що на бажання публіки виставу було зроблено вдруге. При чому сая знову була заповнена глядачами вщерть, а успіх був ще більший.

Багато успіхові вистави допоміг п. С. Горячко, приславши повну партитуру, а потім Українська Громада в Білгороді та Українська Громада в Смедереві, які позичили для вистави костюми.

Вистава дуже добре зпричинилася для української пропаганди. Багато було балачок потім між сербами про Україну та українців, про українську культуру та про різниці між українцями та росіянами.

Горожане в Бечкереку все допитуються, коли буде ще повторення вистави, запевняючи, що вони з присмигтю подивилися б ще на «Грицю», хоч би і п'ять разів. А Сокольський Театр вибрав що українську п'єсу, як репрезентативну, на випадок, як прийде-ся грати десь в іншому місці.

С а м о с т і й н и к .

В Болгарії

— Нова українська організація в Русуку. Ще одна українська організація повстала на терені Болгарії. Тяжко дається ця справа, але все-ж дається. Після семи місяців блукання по різних канцеляріях, статут «Українського Культурно-Благодійного Брацтва у м. Русуку» нарешті затверджено болгарським міністерством внутрішніх справ. З'явилася нова, молода українська організація, і зараз-же взялася до праці.

Тяжкий матеріальний стан взагалі всіх емігрантів у Болгарії, Але найбільше відчувають це емігранти-українці без своїх організацій. Росіяне, що мають свої організації, які сіткою покрили терен Болгарії, все-ж инколи дістають різні допомоги в скрутний час. Українці-ж, що не хотять входити до російських організа-

цій, не можуть у своєму тяжкому становищі розраховувати на жадну допомогу.

Тому молоде, новоповстале Брацтво, приймаючи на увагу становище наших емігрантів, зразу ж приступило до виконання одного з своїх завдань, ясно зазначеного в назві організації — завдання благодійного. Жваво й дружнє взялась організація за влаштування української вечірки з благодійною метою — допомоги безробітнім українцям.

Місцеве болгарське суспільство сердечно відкликнулося на добре діло, і перша українська вечірка в Рущуку за весь час перебування нашої тут еміграції відбулася 25 лютого с. р.

Невеликі ще сили молодого українського Брацтва, щоб можна було від нього за такий короткий час його існування багато вимагати. І вечірка не мала якогось визначного, витримано-художнього програму. Де-кільки українських музично-вокальних виконань, гопак — додавали вечірці український характер. Було зорганізовано лотерею і, як завжди буває на вечірках, де не останню роль грають танці, — фігурувала пошта, конфеті, серпантин.

Чистого прибутку з вечірки кругло було отримано 2000 левів. З цих грошей отримали допомогу сім чоловік українців з тих, які найбільше в ній мали потребу. Невелика це підтримка, не може вона задовольнити гострої нужди в цей тяжкий час безробіття, але все-ж таки сотня, друга левів хоч на короткий час скрасить де-якому нужденне існування. Але ця мала матеріальна допомога стає величезною, як допомога моральна, і не тільки для тих, що цю допомогу отримали, а й для тих, що взяли на себе працю здобути її для інших.

Таку моральну допомогу в першу чергу отримало само Брацтво in сопроге. Тільки свої власні сили, добре бажання й власну енергію вложило Брацтво в працю для досягнення шляхетної мети. Надія й віра, з якими організація пішла по шляху виконання

доброго діла, не завели, і це зміцнило її ще молодий дух. І чим далі, тим більше він буде кріпнути. Буде гартуватися енергія для дальшої праці Брацтва, згідно з тими завданнями, які зазначено в його статуті і які, як у фокусі, мають сходитися в найвищому завданні — плеканні національно-державної ідеї і відданої любові до своєї батьківщини: як серед своїх членів, так і взагалі серед незрячих братів українців, яких ще так багато розсіяно по всій Болгарії.

Багато праці для влаштування вечірки припало на долю членів Брацтва, але найбільше зпричинився до її успіху голова організації п. полк. Реков, що навіть свою працю, з якої він живе, залишив на декілька днів перед вечіркою. Умілою, діяльною й енергійною помішницею у нього була його вірна дружина, шановна Таїсія Тимофівна, яка користується спільною симпатією всіх членів Брацтва. Не можна не згадати тако-ж праці, яку вложив на влаштування вечірки п. Йосип Мусієнко.

Взагалі-ж, серйозність відношення до справи, повна відданість ділу, безкочечна енергія і свідомість у виконанні своїх обов'язків були тими факторами, що так багато зпричинилися як до влаштування самої вечірки, так і до позитивних її результатів.

Н.

— 12-го березня с. р. «Українське Культурно-Благодійне Брацтво у м. Рущуку» відзначило, як день спомину роковин пам'яті народження і смерті українського духовного вождя і народнього поета Тараса Григоровича Шевченка. До цього приєднано було і святкування 15-х роковин проголошення незалежності України. Своєчасно відзначити цей день українська організація в Рущуку не мала можливості з огляду на те, що тільки в лютий місяць дістала від болгарського уряду затверджений свій Статут.

Урочиста академія відбулася в помешканні однієї із гімназій м. Рущука. Академію відкрив голова Брацтва полк. Ре-

ків промовою, в якій зазначив ті моменти в житті українського народу, пам'яті і вшануванню яких присвячено цей день спогадів.

Член організації п. Й. Мусієнко зачитав реферат, присвячений пам'яті великого кобзаря, в якому згадав перед аудиторією про біографічні відомості поета і зазначив ту велику роллю, яку відіграв наш батько Тарас в житті української нації.

Хор, складений з членів своєї організації, виконав «Заповіт», який з увагою, в урочистому піднесенні, присутніми було вислухано стоячи.

Далі слідували декламації з творів Шевченка в перемішку з вокальними виконаннями хору.

На кінець забрав слово член Брацтва п. Б. Цибульський на тему «В 15-ті роковини проголошення незалежності України». Згадавши цей акт, проголошений 4-м Універсалом, згадавши ту тяжку політичну тодішню ситуацію, яка не сприяла народові українському міцно й настало що незалежність затвердити, п. Цибульський зазначив етапи праці, яку наша еміграція провела і проводить на чужині, щоб бути морально готовими і духовно озброєними на той час, коли Україна знову виборить свою незалежність. Зазначив промовець і ту колосальну працю, яку проводить наш уряд як на полі міжнародньому, популяризуючи ідею української незалежності і прихильючи симпатії чужинецьких політичних і дипломатичних кол, так і працю по організації своїх власних українських сил, щоб бути готовими на той день, коли Україна покличе своїх дітей міцно зіймнути шерехи для звільнення від ворога. Проголошена «слава» Українській Народній Республіці підхоплена була присутніми і покрита гімном «Ще не вмерла Україна», відспіваним хором разом з усіми.

Незалежний.

— З життя Української Громади в Болгарії. Майже два роки провела Українська Громада в Бол-

гарії (Софія) свою працю під головуванням проф. п. Паращука, який на належну висоту підняв українську справу серед болгар, використовуючи всі пагоди та можливості в цілях української пропаганди в Болгарії, так що тепер, в країні, де й чути не хотіли про різницю між росіянами й українцями, маємо цілий ряд болгарських діячів — наших прихильників, які вже самі ведуть далі українську роботу.

За часу головування п. Паращука від організації відійшла була група в вісім чоловік, яка до останнього часу не приймала ніякої участі в житті Громади. Таке явище гнітило всіх і п. Паращук ужив усіх заходів, щоби ці наші емігранти повернулися до своєї сім'ї, що й сталося в листопаді місяці мин. року (після подання заяв, загальні збори Громади прийняли всіх знову до Громади). Щоби вмиротворити цілком організацію п. Паращук думав увести до Управи Громади 2-х чоловік з бувшої опозиції і на загальних зборах 25 грудня м. р. було дообрано до складу Управи пп. Куліша та Огієнка. Але вони відмовилися ввійти до Управи, вимагаючи, щоби всю Управу було цілком переобрано.

Щоби дати можливість їм себе ліпше виявити в громадській роботі, стара Управа після цього 19 лютого с. р. подала до демсії, хоч до нових виборів, які мали відбутися 1 липня, було ще далеко.

На зборах 19 лютого нову Управу було обрано в такому складі: п. Тимофіюк — голова, п. Романюк — заступник голови, п. Маринчин — скарбник, п. Дементюк — радник, п. Огієнко — секретар.

Щастя їм, Боже, в майбутній праці!

Г. Карпилівський.

— Українсько-кубанська вечірка в Пловдиві. В першій половині місяця лютого на помешкання Української Громади в Пловдиві явилася делегація від кубанців, що мешкають в Пловдиві, і виявила перед Радою Громади бажання влаш-

тувати об'єднану вечірку в помешканні Української Громади.

Рада Громади на своєму засіданні обміркувала цю справу разом з кубанськими представниками й вирішала влаштувати таку вечірку 25 лютого.

Не дивлячися на дуже тяжкий матеріальний стан, в призначений день кубанські козаки й наші громадяне зібралися на свою вечірку у великому числі, при чому в більшій своїй частині—сімейні.

Вечірку було відкрито співом об'єднаного хору з наших громадян і кубанських козаків українського гімну «Ще не вмерла Україна» та кубанського — «Ой, Кубань, ти наша родіна».

Після забав та українських танців, гостей було запрошено до спільної вечері; перед якою представник козаків п. Ілько Скумрій сказав промову, в якій похвалив українську організованість та звернувся до своїх козаків із заклинком об'єднуватися за українським прикладом. З наших громадян сказав промову п. Онуфрій Пикало, в якій згадав стару Запорозьку Січ і закликав українських та кубанських козаків об'єднуватися.

Після промов було заспівано «Заповіт» і почалася вечеря, під час якої співали пісні та грала музика. Вечеря в доброму веселому настрої протяглася до 12 год., а по вечері до 3 год. ночі були співи, танці й забави.

Кирило Лойко.

В Чехословаччині.

— Музей Визвольної Боротьби України в Празі поробив знову цінні надбання, головню в ділянці мистецькій та військовій. Особливо цінними з мистецького боку експонатами являються друковані праці майстрів Львівського А. Н. У. М., в першу чергу Ковжуна та Гординського, котрі передані Музеєві Український Науковий Інститут у Берліні, як дарунок майстрів, за який їм належить шира подяка. Рівно-ж дістав Музей в дарунок від українського графика у Берліні Ма-

сютина відбитки його работ, інтересних з мистецького боку. Від майстра Перебийноса з Парижу дістав Музей (те-ж через Укр. Науковий Інститут у Берліні), яко дарунок, одну з його праць на національно-історичні теми. Музей одержав графічні роботи (ініціали) М. Бутовича, а від зингаря Ю. Сірого кілька малюнків театральних одягів Петровського. Таким чином мистецькі збірки Музею поповнилися високим якісно матеріалом. Військовий відділ збогатився дарами полковника Филоновича (5 українських військових статутів) та Битинського (фотографії з могил померлих українських військових у Чехословаччині, між ними і світлини могили талановитого партизанського старшини Фролова з Літомишлю). З дальших дарунків варто зазначити пристаний редакцією повний комплект «Нової Зорі» та даровані п-ю Х. Кононенківною архівні матеріали поїзної поєспеди О. Коноп-Вілінської.

— Великий успіх виставки української графіки в Празі. 26 березня закінчилася в Празі виставка української графіки, перевезена сюди з Берліну. Успіх виставки тут був не менший, ніж у Берліні: всі більші часописи помістили короткі замітки, а деякі й довші статті про виставку. Один великий фаховий часопис присвячує їй докладне справоздання, прикрашене репродукціями. Відвідувачів на виставці було коло 1000 осіб, тоб-то відсотково було таке саме відвідування, як і в Берліні (400 осіб), коли взяти на увагу різницю в числі мешканців обох міст. Особливо цінною являється увага, присвячена виставці мистецькими фахівцями Празі, серед яких помічалася правдиве захоплення; так, напр., проф. чеської Академії Мистецтв Шімон та редактор фахового часопису «Голляр» А. Новак відвідали виставку аж тричі, кожен раз залишаючи довший час. Виставку відвідали тако-ж екскурсії, як от Укр. Академічної Громади в Празі,

учительської школи з Коліна, та чеського гуртка екслібрістів під проводом голови гуртка Малого.

Успіх виставки укр. графіки виступає у тім яскравішим світлі, що кілька сучасних із нею мистецьких виставок у Празі (виставка мистецької голандської книги та виставка образів маляра Мако) мали ледве кількадесят відвідувачів. Я мав нагоду спостерігати, яко конферансьє, вражіння відвідувачів і в Берліні, і в Празі. Німецька публіка віддавала більшу частину захоплення деревориту совітської України. Тематика соціальної нужди або революційної романтики в творах Касяна, Сахновської, Наліпської й инш. особливо інтересувала берлінців (очевидно, я маю на думці загал відвідувачів, серед якого були й численні виїмки). Прага знайшла більше зрозуміння до яскравої екзотики книжних окладачок Гординського та вирафітованости Кожуна. У зв'язку з цим передача друкованих праць цих майстрів Українським Науковим Інститутом у Берліні Музеєві Визвольної Боротьби України в Празі являється ділом першорядної ваги. Самим майстрам належить ся щира подяка за дарунок їх праць, які тут, за кордоном, певно, ще не раз викликать увагу чужинців.

Дивним здався мені факт, що такі корифеї нашої графіки, як Нарбут і Кричевський, майже зовсім не знайшли зрозуміння у чужинців і навіть знавців мистецтва. Може цьому причиною є переважаючий мотив національної романтики у творах цих майстрів, мотив чужий для німців і чехів, але такий близький українцеві.

Виставка викликала зацікавлення й по інших містах і вже ведуться переговори про перевозку виставки до Відня, Антверпену, Риму й т. д.; після успіху в

Берліні та Празі можна не сумніватися, що й в інших містах Європи зніде праця українських майстрів належне призначення та відіграє визначну ролю в пропаганді української справи.

Д-р М. Антонович.

— Пластове свято у Ржевницях. 2-го квітня с. р. дівочий пластовий курінь ім. Лесі Українки, що складається з учениць Української реформованої реальної гімназії у Ржевницях, улаштував святочну академію на честь своєї патронки. Програма академії складалася з 1) урочної передачі прапору новій хоружій, 2) реферату про життя та творчість Лесі Українки, 3) музично-вокальних та декламаційних виступів, 4) пластичних вправ пластунок. В салі, де відбувалося свято, влаштовано було тако-ж виставку праць пластунок. Своєю добре задуманою і дбайливо виконаною програмою академія справила на присутніх присмере вражіння, зродивши ширі симпатії до організаторок свята, що дали наочні докази своєї здібности до ініціативи та самодіяльности. З нагоди свята курінь одержав тепле привітання від начальниці союзу чехословацьких пластунок сестри Мілчицевої.

Управа Ліонської Української Громади засилає свої найширші поздоровлення з Великоднем Головної Еміграційній Раді, редакції «Тризуба» й її співробітникам, Генеральній Раді Союзу У. Е. О. у Франції, Місії УНР у Парижі, Т-ву б. Вояків Армії УНР у Франції та всім членам Союзу У. Е. О. у Франції, і бажає всім сили, витривалости й непохитної віри в близьке воскресіння нашої батьківщини. Христос Воскрес!

Зміст.

Париж, неділя, 30 квітня 1933 року — ст. 1. Борис Лазаревський. Шматочки минулого. XVI — ст. 2. Observer. 3 міжнародного життя — ст. 5. Хроніка. З життя української еміграції: У Франції — ст. 9. В Югославії — ст. 10. В Болгарії — ст. 11. В Чехословащині — ст. 14.

КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

при Українській Господарській Академії в Подєбрадах — ЧСР.

Мета курсів: дати позаочною метою навчання систематичне знання, необхідне кожному свідомому українцеві.

На курсах викладатимуться: історія України, українська мова, історія української літератури, українська культура, фізична географія України, економічна географія України, історія українського громадського руху ХХ ст., націологія.

Для викладів на курсах запрошено видатних фахівців, професорів високих шкіл.

Курси триватимуть 3 семестри.

Після скінчення курсанти дістануть належні дипломи.

За інформаціями звертатись: Ukrajinska Hospodarska Akademie, Podébrady, Tchécoslovaquie.

Т-ВО Б. ВОЯКІВ АРМІЇ УНР У ФРАНЦІЇ

випише в суботу 13 травня 1933 року в Салі Бельгійських Інвалідів

(59, rue Vergniaud, PARIS 13) великий

КОНЦЕРТ - БАЛ Ї

на користь інвалідного фонду Т-ва.

В багатій артистичній програмі: солові співи: пані Горгєвська, п. п. Солонар, Топольський, Хор Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, а тако-ж водевіль «На перші гулі» під режисурою п. П. Шмалія.

Після концерту танці до ранку. Різні атракціони, товариські забави, лотерея з сюрпризами то-що.

Початок о 20.30 год. Вступ — 10 фр. Білети можна набувати: в редакції «Тризуба», в бібліотеці ім. С. Петлюри та при вступі на салю в день балю.

У п р а в а Т - в а .

УКРАЇНСЬКА ФОТОГРАФІЯ П. БЕЗУГЛОГО У ПАРИЖІ

виконує дешево різні фотографічні роботи: фото для карт д'ідантіте, портрети, групи, збільшення, презимання й т. п.

Замовлення приймаються і з провінції. Українцям знижка.

Адреса: 24, rue Lacrosette, Paris 15. Телефон: Vaugirard 09-70, метро: Porte de Versailles.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редатує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.

Imp. de Navarre, 5, r. des Gobelins, Paris (XIIIe)